

AVE VERUM CORPUS

Dertien jaar geleden verloor communicatieadviseur Frans van den Mosselaar (54) zijn toen vijftienjarige dochter Saskia. Na een repetitie van het schooltoneel werd ze vlakbij haar huis aangereden. Na acht dagen in coma gelegen te hebben, overleed ze aan haar verwondingen. ‘Alles wat waarde geeft aan het leven, heeft aan betekenis gewonnen.’

„Ik ken ouders die een kind verloren hebben en daar niet meer van loskomen. Die er niet in slagen om de draad van het leven weer op te pakken, omdat ze als het ware gevangen blijven in dat verdriet. Ik heb erover nagedacht waarom dat bij mij niet is gebeurd. Cruciaal is geweest dat er vanaf het moment dat Saskia werd aangereden, eigenlijk niets is misgegaan. De ambulance was er snel, de artsen hebben goed gehandeld. Er blijft dus niet iets hangen van: ‘als die ambulance nu maar tien minuten eerder was geweest’, of: ‘als het ziekenhuis in Haarlem maar meteen had besloten om haar naar Leiden te brengen.’ Dat soort factoren zijn er niet geweest, en dat helpt. Het tweede wat enorm helpt is de geweldige steun die je krijgt van vrienden, familie en collega’s. Die steun krijg je en behoud je alleen maar – en dat hebben mijn vrouw, zoon en ik alledrie goed gedaan vanaf het begin – als je er zo open mogelijk over praat met iedereen die bereid is te luisteren, en dat zijn de meeste mensen. Het is indrukwekkend mee te maken hoeveel warmte er op je wordt losgelaten. Wat ook heeft geholpen, ten slotte, is dat de juridische procedure goed en snel is verlopen, en dat de dader de maximale straf heeft gekregen zodat je kunt zeggen: ‘De samenleving, in de vorm van de rechterlijke macht, heeft adequaat gereageerd.’

Kort na Saskia’s overlijden ben ik bestuurslid geworden van de Oecumenische Stichting Mondias, die vormingsprojecten voor jongeren uitvoert in een uitwisseling met Brazilië. Saskia’s spaargeld was het eerste bedrag waarover onze stichting kon beschikken. Later heb ik in het bestuur van de Stichting Ideële Reclame (SIRE) meegewerkt aan de campagne ‘Een verlies verwerken kan niemand alleen’, die ertoe heeft geleid dat nu meer aandacht is voor rouw in de werksituatie. Deze activiteiten kwamen toevallig op mijn pad, ik heb niet bewust gezocht naar een manier om Saskia’s dood ‘zin’ te geven, maar ze hebben misschien wel bijgedragen aan het verwerkingsproces.

Onvermijdelijk komt een keer de vraag of je ergens spijt van hebt. Heeft Saskia iets gemist in haar leven wat we haar eigenlijk hadden moeten bieden? We konden niet anders dan vaststellen dat ze een goed heeft leven gehad. Hoe kort het ook was, het was wél een mooi en een vol en een rijk leven, waar sport een plaats in had, waar muziek een plaats in had - ze speelde geweldig goed blokfluit en was net begonnen met saxofoon -, waar literatuur een plaats in had, waar vriendinnen en vriendjes een plaats in hadden, waar, kortom, heel veel kwaliteit in heeft gezeten. Ik maak voor mezelf weleens de vergelijking met het Ave Verum Corpus van Mozart. Dat duurt maar tweeënhalve minuut, maar ik vind het het mooiste stuk dat Mozart ooit heeft gemaakt.

In het begin ben je zo uit je evenwicht, zo existentieel geshocked, dat je niks meer kan. Je hebt totaal geen concentratie, je vindt alles onbelangrijk. Heel langzaam herstelt zich dat. Ik merkte het aan de manier waarop ik de krant las. In het begin bekeek ik de koppen maar drong er niks tot me door. Na een tijd veranderde dat en durfde ik het ook aan om weer te gaan werken. Aanvankelijk was dat redelijk dramatisch. Ik had de reputatie een snelle werker te zijn, scherp en analytisch te kunnen schrijven, maar kon geen twee alinea’s helder achter elkaar krijgen. En dan is het vooral te danken aan de fantastische opvang van collega’s, die je

bij je schouders pakken en je helpen om de volgende stap weer te zetten, dat je langzaam weer begint te draaien.

Dat betekent niet dat het weer zo wordt als het was. Terugkijkend denk ik dat het overlijden van Saskia iets fundamenteels heeft veranderd in mijn levenshouding. Ik kan niet meer tegen ruzie. Zelfs bij een ruziënde toon loop ik weg, omdat het bijna nooit ergens over gaat. Er is een gevoel ontstaan dat het leven te kort is om het te verdoen aan onbenulligheden. Ik kan ook slecht tegen mensen die niet met totale inzet hun werk doen. Op dat punt ben ik gevoeliger geworden. Ik ben überhaupt emotioneler geworden. Gisteravond op het Journaal hoorde ik twee maten van het *Wir setzen uns in tränen nieder* uit de Matthäus Passion van Bach en schoot meteen vol.

Mijn generatie mannen heeft meegekregen dat ze niet mogen huilen en hun emoties moeten wegdrücken. Als je dan in zo'n periode ervaart hoe belangrijk het is om wel ruimte te geven aan je emoties, gaat zich dat ook tot andere terreinen van het leven uitstrekken. Als jongetje heb ik in een koor gezongen, en heb lang gedacht: 'Dat zou ik wel weer eens willen'. Een paar jaar geleden vroeg een vriendje van Pieter, mijn zoon, of ik wilde meezingen in het koor van het Hageveld College. Ik twijfelde, ook omdat ik dacht dat ik niet meer kon zingen, maar heb toch ja gezegd. Die repetitie op donderdagavond is de mooiste anderhalf uur van de week voor mij. Toen we Mozarts Ave Verum op het repertoire namen, was dat een ontroerend moment.

Om weer rust en balans te vinden, heb ik na het ongeluk gesprekken gevoerd met een psycholoog. Zijn meest waardevolle tip was om je twee keer per dag een minuut of wat af te wenden van je beeldscherm en je af te vragen: 'Ben ik nu op de best denkbare manier bezig om inhoud te geven aan deze dag?' Dat advies was zeer aan mij besteed, omdat ik me voortdurend afvroeg: 'Wat heeft het voor zin? Waarom moet ik een leuke foldertekst schrijven of een aardig verhaal in een personeelsblad? Maar door er even bij stil te staan, realiseer je je dat het wel degelijk zin heeft, omdat anderen er wat aan hebben. Het maken van een goed personeelsblad, dat de medewerkers informeert over wat er in dat bedrijf gaande is, is maatschappelijk zinvol.

Ik heb mijn werk altijd met veel plezier en inzet gedaan, maar ik ben me er nog meer van bewust dat het de moeite waard is om wat je doet, ook met overgave te doen, zodat je 's avonds het gevoel hebt: 'Ik heb het deze dag goed gedaan'. Niet dat ik niet kan luiere en lummelen en niet heerlijk met de blik op oneindig naar een film op tv kan zitten kijken – natuurlijk wel. Maar het besef is dieper geworden in de loop der jaren, en dat heeft heel veel te maken met overlijden van Saskia, dat elke dag het waard is om geleefd te worden en goed geleefd te worden. Met plezier, liefde en aandacht thuis, met lekker koken, en niet een boterhammetje staand aan het aanrecht. Met prettige collegiale verhoudingen, goede contacten met vrienden, mooie muziek. Alles wat waarde geeft aan het leven, heeft aan betekenis gewonnen.

Ik kan niet precies duiden hoe het komt dat ik geen bitterheid voel, maar eerder meer levenslust heb gekregen. Het is een natuurlijk proces. Iemand die verdriet heeft, is niet gek. Je bent niet alleen maar emotioneel, je denkt ook na. Langzamerhand dringt dan tot je door dat je niet moet niet kijken naar wat er allemaal nog had kunnen komen, maar moet accepteren dat dit leven maar vijftien jaar heeft geduurd, en dat je daar de waarde van moet proberen te doorgronden. En dan ben je gezegend wanneer je voor jezelf heel kernachtig kunt formuleren

hoe het voelt. Dat was het moment waarop ik bedacht: ‘Ik heb zoveel muziek van Mozart, het ene stuk is nog prachtiger dan het andere, maar verdomd, het kortste stuk is het mooist.’”